

Ірі кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеуге шолу

ҚАЗАҚСТАН
ҚАРЖЫГЕРЛЕР
ҚАУЫМДАСТЫҒЫ

АССОЦИАЦИЯ
ФИНАНСИСТОВ
КАЗАХСТАНА

2026 жылдың 1 жартыжылдығының қорытындылары

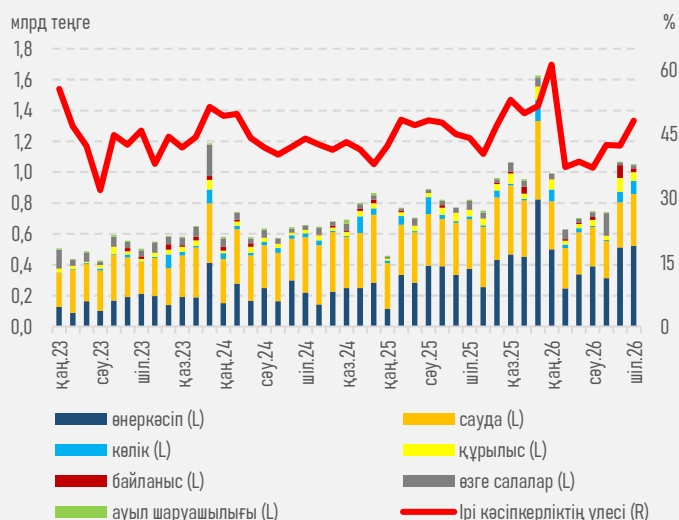
Негізгі үрдістер

- ✓ 2026 жылдың бірінші жартыжылдығында ірі бизнестің несиесі сұранысы нарыққа қарағанда айтарлықтай жылдам өсті. Өтінімдер саны 8,7%-ға ұлғайды, ал тұтастай алғанда бизнес бойынша өсім небәрі 1,2%-ды құрады.
- ✓ Сұранысты кәсіпорындардың ағымдағы және маусымдық қажеттіліктерін қаржыландыру, сондай-ақ ірі инвестициялық және инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру қамтамасыз етті. I тоқсандағы айтарлықтай өсімнен кейін (+15,5% т/т) II тоқсанда өтінімдер саны өзгерген жоқ (-1,3%), бұл сұраныстың қол жеткізілген деңгейде тұрақталғанын көрсетеді.
- ✓ ҚРҰБ жүргізген банкет сауалнамасына сәйкес, қосымша белсенділікті «Бәйтерек» холдингі тобының жобаларын қайта қаржыландыру және Аграрлық несиесі корпорациясы желісі бойынша АӨК жобаларын қаржыландыру қамтамасыз етті.
- ✓ Сұраныстың артуы оның мақұлдауға айналу көрсеткішінің өсуімен қатар жүрді. Ірі бизнес бойынша мақұлданған өтінімдердің орташа үлесі 56,3%-дан 60,5%-ға дейін өсті. Салыстырмалы түрде, тұтастай алғанда нарық бойынша орташа көрсеткіш 44,1%-ды құрады.
- ✓ Сақталып отырған алшақтық (16,4 п.т.) ірі қарыз алушылардың төлем қабілетінің жоғары екенін және банкеттердің қатаң ақша-несие жағдайларының өзінде бұл сегментті қаржыландыру мүмкіндіктері бар екенін көрсетеді.
- ✓ Өтінімдерді мақұлдаудың жоғары деңгейі ірі кәсіпорындардың қаржылық жағдайының жақсаруымен үндеседі. ҚРҰБ кәсіпорындарының сауалнама деректері бойынша, II тоқсанда қаржылық жағдайы сын көтермейтін ірі компаниялардың үлесі бір тоқсан бұрынғы 17,9%-дан 15,7%-ға дейін төмендеді, ал жағдайы қалыпты компаниялардың үлесі 68,3%-дан 70,5%-ға дейін өсті.
- ✓ Нәтижесінде, ірі бизнеске берілген жаңа несиелер көлемі 10,5%-ға өсіп, 14,9 трлн болды. Алайда, тұтастай алғанда бизнеске берілген несиелер екі есеге жуық жылдам өсті (+20,7%), сондықтан жаңа корпоративтік несиелердегі ірі кәсіпорындардың үлесі 46,7%-дан 42,8%-ға дейін төмендеді.

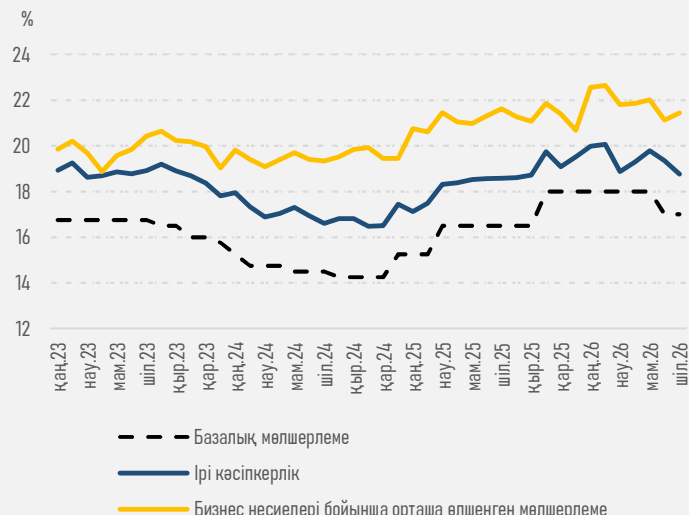
- ✓ Базалық мөлшерлеменің жоғары болуы несиелеу құнына әсер етті: ірі бизнес үшін орташа мөлшерлеме 18,1%-дан 19,6%-ға дейін өсті. Бұл ретте ол тұтастай алғанда бизнеске берілген несиелердің орташа көрсеткіші — 22,0%-дан едәуір төмен күйінде қалып отыр, яғни ірі қарыз алушылар банк қаржыландыруын бұрынғыдай нарықтан арзанырақ тартып жатыр.
- ✓ Ірі бизнесті несиелеу құрылымы әлі де қысқа мерзімді қаржыландырудың жоғары үлесімен сипатталады. Бір жылға дейінгі мерзімге берілген несиелерге жалпы нарықтағы 63,8%-дың орнына берілімдердің 77,5%-ы келеді, ал ұзақ мерзімді қарыздардың үлесі небәрі 22,5%-ды құрайды.
- ✓ Жартыжылдықтағы қарыздың орташа мөлшері жылдық мәнде 24,3%-ға өсіп, 115,1 млрд-қа жетті. Бұл ретте жартыжылдық ішінде көрсеткіш I тоқсандағы 118,8 млрд-тан II тоқсандағы 111,5 млрд-қа дейін төмендеді. Бұл жекелеген ірі мәмілелердің орташа чекке айтарлықтай әсер ететін сегменттің жоғары құбылмалылығын көрсетеді.
- ✓ Сонымен қатар, ең ірі қарыздардың үлесі біршама артты. 110 млрд-тан асатын несиелерге бір жыл бұрынғы 26,5%-дың орнына 29,5% келеді, ал 11-10 млрд ауқымындағы қарыздардың үлесі 39,3%-дан 37,3%-ға дейін төмендеді.
- ✓ Жаңадан берілген несиелердің өскеніне қарамастан, ірі бизнестің портфелі жыл басынан бері 4,4%-ға қысқарып, 7,1 трлн болды. Қысқа мерзімді несиелердің жоғары айналымдылығы, ірі қарыз алушылардың маусымдық өтеулері және клиенттерді сегменттер арасында қайта жіктеу жаңа қарыздардың түсімін жауып тастады.
- ✓ Портфель сапасы біршама нашарлады, бірақ нарықтағы орташа көрсеткіштен әлі де едәуір жақсы күйінде қалып отыр. Мерзімі өткен берешек үлесі 1,73%-дан 1,94%-ға дейін өсті, ал тұтастай алғанда бизнеске берілген несиелер бойынша — 2,45%-дан 3,02%-ға дейін артты. Бұл ретте ірі бизнес көрсеткішінің нашарлауы портфельдің өзінің қысқаруымен де ішінара байланысты.
- ✓ III тоқсанда банкет инфрақұрылымдық және басқа да ірі жобалардың жандануы аясында ірі бизнестің тарапынан сұраныстың әрі қарай өсуін күтуде. Мақұлдаудың жоғары деңгейі және қарыз алушылардың салыстырмалы түрде тұрақты қаржылық жағдайы қарыз беру динамикасының оң бағытын сақтау үшін жағдай жасайды.

Кәсіпкерлік субъектілеріне кредит беру серпіні мен пайыздық мөлшерлемелер*

Кәсіпкерлік субъектілеріне берілген кредиттер

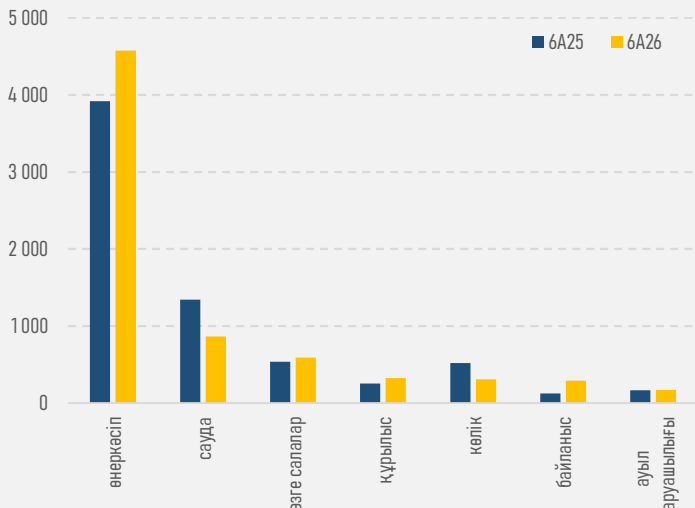

Кәсіпкерлердің кредиттері бойынша пайыздық мөлшерлемелер

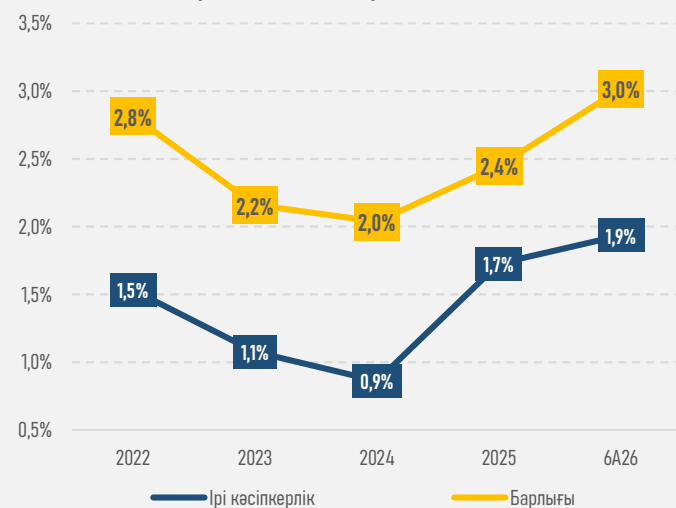

Кәсіпкерлерге берілетін кредиттер портфелі мен мерзімі өткен берешек деңгейі*

Кәсіпкерлік субъектілеріне кредиттер портфелі, млрд теңге

Мерзімі өткен берешек деңгейі

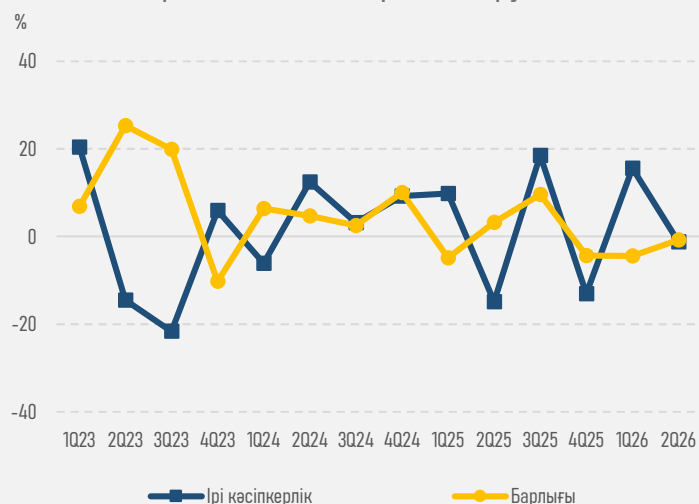

* Дереккөз: ҚРҰБ

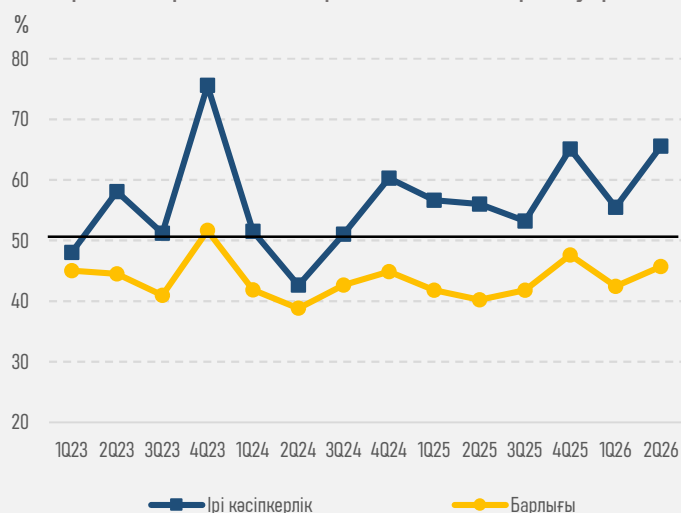
1банк секторы-ЕДБ + ҚДБ *

Несиеге өтінімдердің өзгеру динамикасы және өтінімдер бойынша мақұлдау пайызы

Кредиттік өтінімдердің өзгеруі т/т

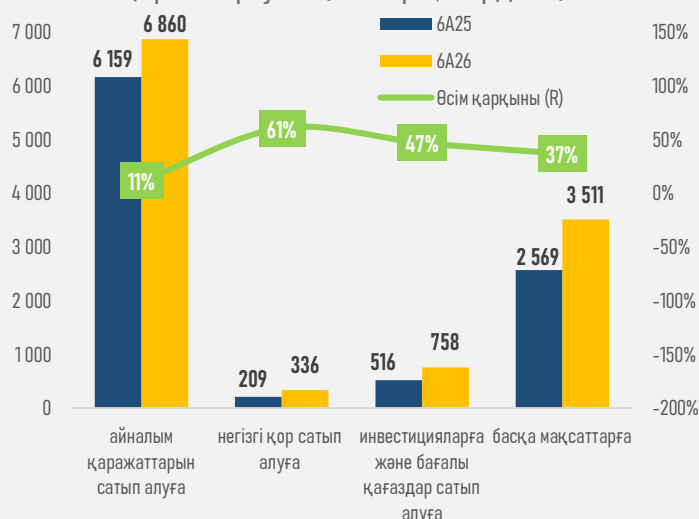

Кредиттерге өтінімдер бойынша мақұлдау үлесі

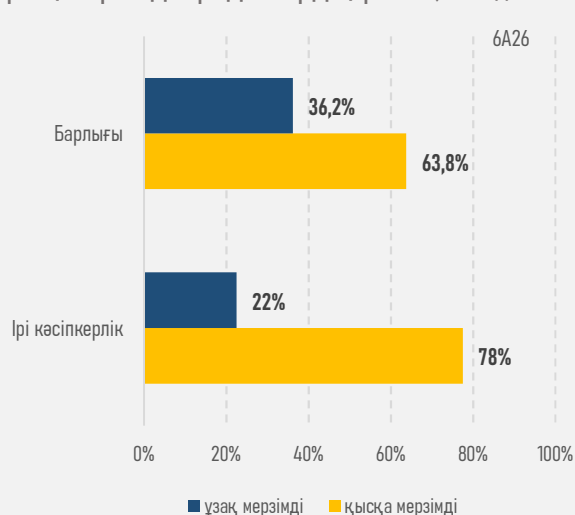

Қарыздарды тарту мақсаттары және бизнестің ұзақ мерзімді кредиттерінің үлесі*

Қарыз тарту мақсаттары, млрд теңге

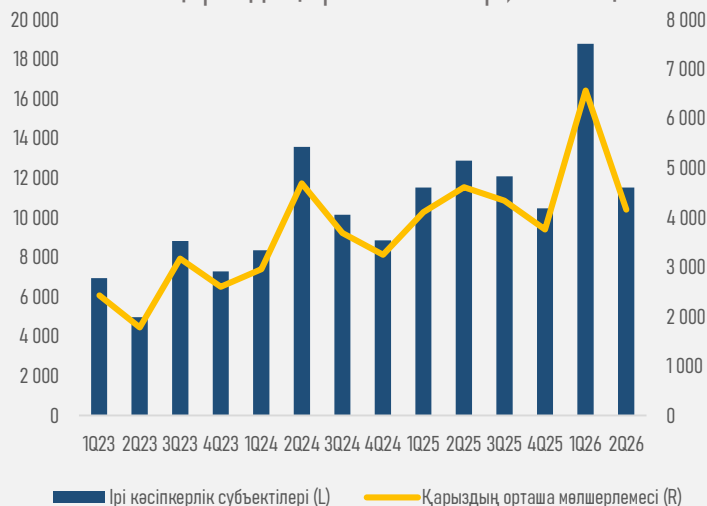

Берудегі ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі (1 жылдан астам)

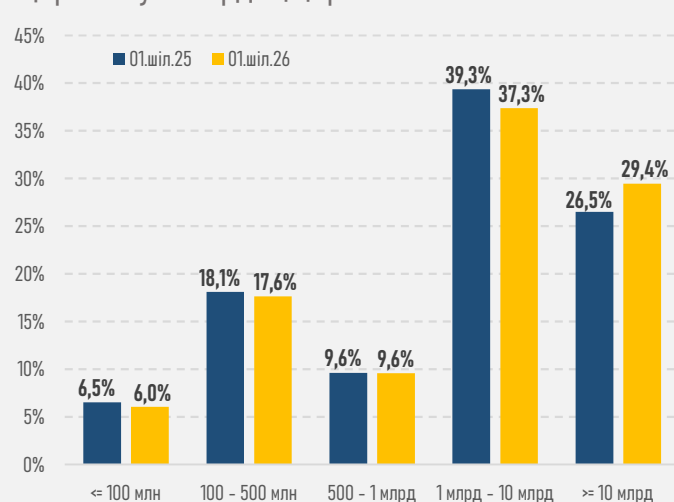

Қарыздың орташа мөлшері және қарыз алушылардың қарыз сомасы бойынша бөлінісі*

Қарыздың орташа мөлшері, млн теңге

Қарыз алушылардың қарыз сомасы бойынша бөлінісі

* Дереккөз: ҚРҰБ, БКБ

Резюме

Бірінші жартыжылдықта ірі бизнес қатаң ақша-несие саясаты жағдайының өзінде жоғары несиелік белсенділігін сақтап қалды. Бұл сегмент тарапынан сұраныс тұтастай алғанда бизнеске қарағанда жылдамырақ өсті, ал мақұлдау үлесі орташа нарықтық көрсеткіштен айтарлықтай жоғары күйінде қалды. Бұл көбінесе ірі компаниялардың тұрақтырақ қаржылық жағдайымен және ресурстардың қымбат болуына қарамастан, қарызға қызмет көрсету қабілетімен түсіндіріледі. Нәтижесінде, жоғары мөлшерлемелер несиелік сұраныстың айтарлықтай төмендеуіне әкеп соғудан гөрі, тартылатын қаржыландыру ауқымын қазіргі уақытта шектей түсуде.

Бұл ретте корпоративтік несиелеуде ірі бизнестің рөлі біртіндеп төмендеп келеді. Оның жаңадан берілген несиелердегі үлесі 46,7%-дан 42,8%-ға дейін, ал жиынтық портфельде – 40,1%-дан 36,4%-ға дейін қысқарды. Бұл екі жағдайдағы себептер әртүрлі. Берілімдерде үлестің төмендеуі кәсіпкерліктің басқа сегменттерінің жылдамырақ өсуімен байланысты болса, қалдықтарда ірі компаниялардың қысқа мерзімді қарыздарының жоғары айналымдылығы мен қайта жіктеу қосымша әсер етеді. Сол себепті ірі бизнес банк қаржыландыруын алушылардың ең ірісі болып қала береді, бірақ корпоративтік несие нарығы осы сегментте одан әрі аз шоғырлана түсуде.

Қысқа мерзімді қарыздардың жоғары үлесі сондай-ақ беру және берешек динамикасы арасындағы алшақтықты түсіндіреді. Тартылған қаражаттың едәуір бөлігі бір жыл ішінде қайтарылады немесе қайта қаржыландырылады, сондықтан несиелік айналымның өсуі портфельдің салғастырымды жинақталуына әкеп соқпайды. Дегенмен, банктер ірі бизнесті баланстардағы қалдықтардың өзгеруінен көрінетінін тұрғаннан әлдеқайда белсендірек қаржыландыруда.

Сонымен қатар, жекелеген мәмілелердің көлемі ұлғаяуда. Орташа қарыздың және Т10 млрд-тан асатын несиелер үлесінің өсуі капиталды қажет ететін және инфрақұрылымдық жобалардың жүзеге асырылып жатқанын көрсетуі мүмкін. Алайда, ұзақ мерзімді несиелердің үлесі небәрі 22,5%-ды құрағанымен, қаржыландырудың негізгі бөлігі әлі де қысқа мерзімді болып қала береді.

Портфель сапасы осы сегменттің мықты тұсы болып қала береді. Мерзімі өткен берешектің біршама ұлғайғанына қарамастан, оның деңгейі тұтастай алғанда бизнес бойынша орташа көрсеткіштен едәуір төмен сақталуда, бұл ірі кәсіпорындардың қаржылық жағдайының жақсаруымен және мақұлдаудың жоғары үлесімен үйлеседі.

Таяудағы тоқсандарда бұл факторлар ірі жобаларды жүзеге асыру және мемлекеттік қолдау тетіктерімен қатар несие беруді қолдауы мүмкін. Қосымша фактор ретінде маусымдылық әсер етеді: жыл соңына жақындаған сайын ірі бизнестің несиелік белсенділігі әдетте күшейе түседі, бұл өткен кезеңдердің несие беру динамикасында ерекше байқалады.